

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Шемаєв Сергій Олександрович

УДК 021:303.436.2:069

**ВЗАЄМОДІЯ БІБЛІОТЕК, МУЗЕЇВ, АРХІВІВ
У КОМУНІКАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ УКРАЇНИ**

27.00.03 – книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук із соціальних комунікацій

Харків – 2016

Дисертацією є рукопис.
Робота виконана в Харківській державній академії культури,
Міністерство культури України

Науковий керівник   доктор педагогічних наук, професор
Кушнарєнко Наталя Миколаївна,
Харківська державна академія культури,
професор кафедри документознавства
та книгознавства, проректор з наукової роботи

Офіційні опоненти: доктор наук із соціальних комунікацій,
старший науковий співробітник
Воскобойнікова-Гузєва Олена Вікторівна,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
професор кафедри реклами та зв'язків
з громадськістю

кандидат наук із соціальних комунікацій
Кузнецова Марина Миколаївна,
Центральна бібліотека ім. А. П. Чехова
централізованої бібліотечної системи
Індустріального району м. Харкова,
заступник директора

Захист відбудеться « ____ » _____ 2016 р. о ____ годині на
засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.807.02 в Харківській державній
академії культури за адресою: 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківської державної
академії культури за адресою: 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4.

Автореферат розіслано « ____ » _____ 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Г. Г. Асєєв

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах нової соціокомунікаційної реальності актуалізується взаємодія бібліотек з музеями й архівами. На світовому рівні, завдяки настановам ЮНЕСКО, визнано пріоритетність інтеграції в єдиному інформаційному просторі об'єктів культурної спадщини людства, що зберігаються у фондах різних інститутів пам'яті, зокрема бібліотек, музеїв, архівів. Успішна реалізація цієї важливої соціальної місії бібліотек, музеїв, архівів потребує посилення взаємодії між ними на засадах співробітництва, партнерства, кооперації. Бібліотекознавці різних країн світу активно працюють над вирішенням проблеми налагодження та посилення взаємодії бібліотек зі спорідненими документно-комунікаційними структурами, до яких належать музеї та архіви. Це зумовлює необхідність активізації процесів інтеграції інформаційно-ресурсної складової українських бібліотек з музеями й архівами на всіх рівнях їх функціонування: міжнародному, національному, регіональному; формування консолідованого електронного ресурсу культурної спадщини, що зберігається в бібліотечних, музейних та архівних фондах, й організації доступу до нього; розроблення організаційно-методичних засад ефективної взаємодії бібліотек з музеями й архівами в комунікаційному просторі України.

Загальною перепорою системної взаємодії бібліотек з музеями та архівами в українському досвіді є недостатність комплексного теоретичного обґрунтування основних засад і напрямів її організації. Актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлює необхідність вирішення протиріч між: розширенням електронного середовища та низьким рівнем подання в ньому консолідованого інформаційного ресурсу бібліотек, музеїв, архівів; потребами суспільства в наданні повного й оперативного доступу до культурно-історичної спадщини та недостатнім застосуванням документними соціальними інституціями розмаїття сучасних комунікаційних засобів для їх задоволення; збереженням ідентичності й унікальності соціокультурних установ та процесами їх інтеграції в рамках єдиного соціокомунікаційного простору. Визначення перспективних шляхів налагодження та посилення ефективної взаємодії бібліотек, музеїв, архівів у комунікаційному просторі України сприятимуть подоланню зазначених протиріч.

Тема дослідження є актуальною на теоретичному й практичному рівнях. Недостатня розробленість проблеми взаємодії бібліотек, музеїв, архівів, з одного боку, та нагальна необхідність її вирішення, з іншого, стали об'єктивними підставами для вибору теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дослідження пов'язаний з реалізацією «Державної національно-культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека — XXI», відповідає комплексній науково-дослідній темі Харківської державної академії культури «Документально-комунікаційні структури суспільства: інноваційні стратегії розвитку» (Державний реєстраційний номер 0109U000512), що здійснюється факультетом соціальних комунікацій, кафедрою документознавства та книгознавства.

Мета дисертаційного дослідження полягає в обґрунтуванні концептуальних засад системної взаємодії бібліотек з музеями та архівами в комунікаційному просторі України.

Для реалізації зазначеної мети дослідження передбачається вирішення таких **завдань**:

- сформувати теоретико-методологічну базу розроблення проблеми системної взаємодії бібліотек з музеями та архівами;
- виявити основні фактори розвитку процесів взаємодії базових документних соціокомунікаційних установ;
- розкрити сутність і можливості бібліотечних музеїв у посиленні професійного партнерства бібліотек з музеями й архівами;
- проаналізувати особливості налагодження ефективної взаємодії між бібліотечними, музейними й архівними установами в українському та зарубіжному досвіді;
- обґрунтувати основні напрями комунікаційної взаємодії бібліотек з музеями та архівами, адекватні формуванню нового розуміння місця соціокомунікаційних структур у сучасному інформаційному просторі;
- розкрити проблеми кадрового забезпечення співпраці бібліотек, музеїв, архівів та визначити ефективні шляхи її вирішення.

Об'єктом дослідження є комунікаційна взаємодія бібліотек з музеями та архівами. *Предмет* дисертаційної роботи — теоретико-методичні й організаційні засади реалізації ефективної взаємодії бібліотек з музеями та архівами.

Методологічна база дослідження визначається специфікою роботи, ґрунтується на застосуванні комплексу підходів та методів. Методологічною основою дисертаційного дослідження є соціокомунікативний підхід, застосування якого в поєднанні із системним, соціокультурним та інформаційним дозволило: сформувати теоретичне підґрунтя розвитку системної взаємодії бібліотек, музеїв, архівів; розкрити основні її форми в умовах сучасного комунікаційного простору; обґрунтувати необхідність її зміцнення зі збереженням особливостей кожної соціо-

комунікаційної структури; визначити перспективні напрями посилення ефективної взаємодії бібліотек з музеями й архівами в сучасному комунікаційному просторі України. Методологія базових підходів доповнюється комплексом дослідницьких методів, зокрема аналізу та синтезу, історичного, порівняння, моніторингу контенту веб-сайтів, прогнозування, статистичного методу, а також анкетування та опитування, що сприяло виявленню: основних етапів розвитку й особливостей сучасного стану взаємодії бібліотек, музеїв, архівів в українському і зарубіжному досвіді; ролі музейної діяльності бібліотек в активізації співпраці з музеями та архівами; напрямів підвищення ефективності кадрового забезпечення взаємодії бібліотек, музеїв, архівів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим спеціальним дослідженням, в якому посилення системної взаємодії бібліотек, музеїв, архівів розглядається як перспектива їх розвитку в сучасній системі соціальних комунікацій, що конкретизується в певних положеннях:

уперше:

- обґрунтовано необхідність системної взаємодії бібліотек з музеями й архівами як комплексного соціально-комунікаційного процесу, зорієнтованого на спільне формування комунікаційного простору та характеризується відкритістю, взаємовпливом, узгодженими діями;

- визначено генетичне підґрунтя і фактори активізації взаємодії бібліотек з музеями й архівами (спільні цінності, функціональна сумісність, взаємна доповненість, відкритість щодо долучення нових механізмів співробітництва, можливість інтерпретації теоретичних положень однієї сфери в термінах іншої), які зумовлені інтеграційними процесами в соціально-комунікаційній системі суспільства;

- виявлено основні напрями взаємодії бібліотек, музеїв, архівів, серед яких: соціокультурний, технологічний, дослідницький, освітній;

- визначено спільні ознаки взаємодії бібліотек, музеїв, архівів в українському та зарубіжному досвіді, пов'язані з виконанням завдань збереження, трансляції та інтегрування культурної спадщини у світовий інформаційно-комунікаційний простір;

- обґрунтовано перспективи конвергентного посилення взаємодії українських бібліотек з музеями й архівами: технологічну конвергенцію як інтеграцію їх інформаційно-ресурсної бази на локальному, регіональному та національному рівнях; організаційно-професійну конвергенцію як консолідацію на рівні професійних об'єднань; освітню конвергенцію як умову забезпечення ефективної взаємодії бібліотек, музеїв та архівів на засадах зближення навчальних програм;

удосконалено:

– концептуальні засади створення бібліотечних музеїв, пов'язані із взаємозалежністю бібліотечної та музейної діяльності;

– уведено до наукового обігу нові дані щодо реалізації спільних проєктів взаємодії бібліотек, музеїв, архівів;

набуло подальшого розвитку уявлення про:

– провідне місце краєзнавчої діяльності у взаємодії бібліотек з музеями та архівами;

– організаційні форми розгортання комунікаційної взаємодії бібліотек з музеями та архівами, до основних з яких належать: контакт, партнерство, кооперація, конвергенція.

Практичне значення одержаних результатів полягає в доповненні новими науковими даними, висновками, пропозиціями щодо посилення взаємодії бібліотек з музеями, архівами та практичної реалізації визначених напрямів взаємодії, що сприятимуть зміцненню їх позицій у суспільстві та просуванню нового позитивного іміджу.

Основні положення та висновки дисертаційного дослідження використано і реалізовано під час створення музею історії Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка та в навчальному процесі Харківської державної академії культури для оновлення змісту навчальних дисциплін «Бібліотекознавство», «Архівознавство», «Експертиза цінності документних пам'яток», «Управління інноваціями в бібліотеках», про що свідчать акти про впровадження.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконано самостійно, наукові результати та висновки одержані дисертантом особисто. Усі публікації за темою дисертаційного дослідження є одноособистими.

Апробація результатів дисертації. Основні наукові положення, висновки, результати дисертаційного дослідження оприлюднені на міжнародних та всеукраїнських наукових конференціях: «Культура та інформаційне суспільство XXI століття» (Харків, ХДАК, 2010–2015 рр.), «Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку» (Харків, ХДАК, 2010–2012 рр.), «Інтеграція бібліотек до соціально-комунікаційних процесів суспільства» (Харків, ХДУХТ, 2010 р.), «Короленківські читання» (Харків, ХДНБК, 2011–2014 рр.), «Проблеми музеєзнавства, збереження та відновлення історичної пам'яті» (До 85-річчя Харківської державної академії культури та 25-річчя відкриття першого в Україні музейного відділення ХДАК) (Харків, ХДАК, 2014 р.), «Activity of welfare institutes in a moderns sociocultural situation: theory and practice problems» (Прага, 2014), «Наукова комунікація в цифрову

епоху» (Київ, 2015 р.), «Бібліотека. Наука. Комунікація» (Київ, НБУВ, 2015 р.).

Публікації. Основні наукові результати і висновки дисертаційного дослідження висвітлено у 21 публікації. Серед них: 6 статей (4 опубліковано у фахових виданнях України, 2 — у зарубіжних виданнях, які індексуються в міжнародних БД), 15 — тези доповідей на наукових конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. Загальний обсяг дисертації становить 220 сторінок. Основний текст викладено на 175 сторінках, список використаних джерел — 270 найменувань (на 28 сторінках), 5 додатків (на 17 сторінках).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертаційного дослідження, доведено актуальність, сформульовано мету і завдання, визначено об'єкт і предмет, наведено дані про зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Охарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про апробацію та впровадження результатів дисертації, публікації автора.

У **першому** розділі «**Теоретико-методологічна база дослідження взаємодії бібліотек з музеями та архівами**», який складається з двох підрозділів, визначено теоретичну базу дисертаційної роботи й обґрунтовано методологічні підходи і методи дослідження.

Доведено, що проблема взаємодії бібліотек з музеями та архівами набуває особливої актуальності в сучасних умовах розвитку соціальних комунікацій. Незважаючи на наявність численних праць, в українському професійному співтоваристві вона залишається невирішеною.

Теоретичну базу дослідження процесів взаємодії бібліотек з музеями й архівами становлять публікації провідних українських та зарубіжних учених: А. Антопольського, А. Бернат, М. Брандлей, О. Воскобойнікової-Гузєвої, В. Горового, Д. Зоріха, В. Ільганаєвої, Н. Кушнарєнко, Т. Майстрович, Р. Мартіна, С. Матліної, І. Матяш, Н. Поздєєвої, А. Соляник, Г. Швецової-Водки, в яких розкрито значення означеної взаємодії, порушено проблеми міждисциплінарних зв'язків, обґрунтовано різні аспекти міжвідомчого співробітництва.

З'ясовано, що в українському професійному співтоваристві посилюється увага до проблем взаємодії бібліотек, музеїв, архівів в електронному інформаційному просторі. Організаційно-функціональні транс-

формації вітчизняних провідних документно-комунікаційних інституцій обґрунтовано Т. Бірюковою, М. Васильченком, М. Кузнецовою.

На основі аналізу наукових поглядів попередніх дослідників виокремлено три групи праць.

До першої належать наукові праці, опубліковані протягом ХХ ст., які містять положення щодо організації взаємодії бібліотек, музеїв, архівів на основі їх спільних ознак, розкривають тенденції їх співробітництва завдяки спеціально створеним координуючим органам.

Другу групу складають публікації першого десятиліття ХХІ ст., в яких розкриваються різні аспекти проблем взаємодії бібліотек, музеїв, архівів: обґрунтовано концепції, в яких зосереджено увагу на відмінностях у діяльності бібліотек, музеїв, архівів; перевагах їх загальних цілей та завдань; розумінні спільних і відмінних ознак; висвітлено практичні здобутки та труднощі у взаємодії бібліотек, музеїв, архівів.

У наукових працях третьої групи, зокрема опублікованих зарубіжними дослідниками впродовж останніх років, порушено проблеми подальшого розвитку взаємодії бібліотек, музеїв, архівів на засадах партнерської співпраці, здійснення спільних досліджень; конвергенції бібліотек, музеїв, архівів.

Методологічною основою дисертаційної роботи є: теорії, концепції, ідеї провідних учених, розробників теорії соціальних комунікацій; практичний досвід, висвітлений у публікаціях працівників бібліотек; комплекс наукових і спеціальних методів дослідження. Це дозволило осмислити об'єкт як цілісне явище, сформулювати предмет, вирішити поставлені завдання, запропонувати способи подолання існуючих проблем та протиріч. На основі поєднання пізнавальних можливостей загальнонаукових підходів і спеціальних методів дослідження доведено об'єктивну необхідність посилення системної взаємодії українських бібліотек з музеями та архівами.

Теоретико-методологічні основи соціальних комунікацій уможливили розкрити особливості взаємодії бібліотек з музеями та архівами як соціально-комунікаційного процесу, який забезпечує спільність їх дій у часі та просторі, та як процесу взаємовпливу з технологічним суспільним розвитком, що формує нові міжвідомчі й міждисциплінарні зв'язки. За допомогою системного підходу розкрито бібліотеки, музеї, архіви як складові єдиної системи накопичення, збереження, опрацювання і трансляції здобутків культури, науки, освіти. Основні принципи синергетичного підходу сприяли поглибленому розумінню взаємодії бібліотек з музеями та архівами як комунікаційно-системної єдності, що в певних умовах здатні до самоорганізації; зберігають свою ідентич-

ність і специфічність. Соціокультурний підхід дозволив підкреслити роль і значення посилення взаємодії бібліотек з музеями та архівами на розвиток краєзнавчої діяльності, збереження національної культурної спадщини. Це надало можливості обґрунтувати необхідність переходу бібліотек на новий рівень взаємодії з музеями та архівами, що ґрунтується на розвиткові різних форм як цілісності: контакту, що характеризується окремими зв'язками та взаємозв'язками, які не є системними; партнерства як постійних або тимчасових зв'язків на взаємоузгоджених принципах і відповідальності для реалізації конкретної спільної мети; кооперації як форми взаємодії на основі об'єднання кадрових, інформаційних та інших ресурсів для реалізації професійних завдань на державному, регіональному, локальному рівнях, конвергенції як системної взаємодії бібліотек з музеями та архівами на засадах зближення їх освітньої, наукової й практичної діяльності в умовах сучасної системи соціальних комунікацій.

У другому розділі «**Сучасний стан взаємодії бібліотек з музеями та архівами**», який складається з чотирьох підрозділів, висвітлено передумови і фактори розвитку взаємодії бібліотек з музеями та архівами; роль і значення бібліотечних музеїв в активізації взаємодії; особливості взаємодії бібліотечних, музейних та архівних установ в українському і зарубіжному досвіді.

На засадах компаративістики, звернення до історичних аспектів розвитку бібліотек, музеїв та архівів уточнено основні передумови і фактори, що зумовили взаємозв'язки між ними. Серед них: спорідненість та взаємодоповненість основних функцій (накопичення, збереження, поширення досвіду, знань, уявлень, концепцій попередніх поколінь), які мають певні особливості в кожній соціокомунікаційній структурі.

Обґрунтовано, що розвиткові бібліотечної взаємодії з музеями й архівами сприяють об'єктивні та суб'єктивні, внутрішні і зовнішні фактори. З'ясовано, що взаємодія бібліотек з музеями та архівами ґрунтується на таких внутрішніх факторах: спорідненість функцій, спільність цілей, але відрізняється змістовим наповненням, формами, методами, що зумовлює їх взаємодоповненість; зміна уявлень про соціальну роль бібліотек, музеїв, архівів, що проявляється в їх розвиткові як центрів, які поєднують соціокомунікаційну, інформаційну, культурно-дозвілєву діяльність; спрямованість діяльності на повне й оперативне задоволення потреб суспільства в знаннях та інформації. Основу зовнішніх факторів розвитку взаємодії бібліотек з музеями й архівами становлять такі: ускладнення потреб членів суспільства в інформації, знаннях; усунення різниці в організації доступу до бібліотечних, музейних та архівних ре-

сурсів у сучасному електронному середовищі соціальних комунікацій; посилення процесів інтеграції через створення спільних ресурсів, що відтворюють здобутки людства, які зберігаються в бібліотеках, музеях, архівах.

Зазначено, що результатом інноваційної діяльності бібліотек та стимулом для посилення співробітництва бібліотек з музеями й архівами є створення бібліотечних музеїв, зокрема історико-краєзнавчих, персоналій, книги, історії бібліотечних закладів. Доведено доцільність застосування єдиного терміна до всіх музеїв, що функціонують у бібліотеках — бібліотечний музей. Акцентовано, що на їх поширення вплинула активізація краєзнавчої діяльності бібліотек.

Доведено, що одним із найважливіших завдань бібліотечної науки є відтворення вітчизняної історії бібліотек, вивчення їх національної ідентичності через організацію музеїв історії бібліотек, що емоційно впливає на користувача, сприяє розширенню соціально-комунікаційної функції бібліотек у напрямі наповнення новим змістом експозиційної, меморіальної, екскурсійної діяльності; дозволяє розвивати культурологічну, інформаційну, освітню, наукову, інтеграційну, комунікаційно-туристичну функції.

Розроблено концептуальні засади створення музею історії бібліотеки, основні положення яких реалізовано в підготовці експозиції, присвяченої першому етапу розвитку Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка.

Визначено основні форми взаємодії бібліотек, музеїв, архівів в Україні на основі аналізу 99 веб-сайтів ОУНБ, місцевих публічних бібліотек різних регіонів України, державних історичних, обласних краєзнавчих, художніх музеїв та державних і центральних спеціалізованих архівів України. Виявлено, що про своїх партнерів повідомляють 20 % бібліотек, 14 % музеїв та 40 % архівів. Інформаційний блок про партнерство бібліотек подає перелік міжнародних та зарубіжних установ, громадських організацій, окремих осіб, з якими співпрацює бібліотека; програми й проекти, в яких брала або бере участь бібліотека.

Підкреслено, що для українського досвіду характерною є активізація співробітництва бібліотек з музеями та архівами на національному рівні в напрямі формування спільного електронного ресурсу культурної спадщини відповідно до національної програми «Бібліотека XXI», а також створення консолідованих краєзнавчих ресурсів на регіональному й галузевому рівнях. Але загалом взаємодія документно-комунікаційних інституцій в українському досвіді лише започаткована. За результатами анкетування 36 % українських бібліотек проводять з музеями й архівами

спільні соціально значущі акції, заходи (Контакт), 18 % — організують виставки та експозиції (Співробітництво), 12 % — спільні конференції, наради, семінари; історичні, краєзнавчі дослідження; здійснюють підготовку й випуск бібліографічних покажчиків, довідників (Партнерство), 4 % — формують спільні електронні ресурси (Кооперація).

Проаналізовано 65 проєктів різних країн. Серед них — 47 проєктів з інтеграції ресурсів (9 — міжнародного рівня, 16 — національного, 22 — регіонального), 9 — освітніх, 4 — науково-дослідницьких, 4 — спільні проєкти щодо проведення соціокультурних заходів, 1 — реалізація моделі фізичної єдності.

Визначено, що в зарубіжному досвіді активніше розгортається співробітництво бібліотек, архівів, музеїв у напрямках соціокультурної, технологічної, дослідницької, освітньої взаємодії. Найпоширеніший тип взаємодії — інформаційно-ресурсна інтеграція, особливістю якої є наявність декількох моделей співпраці: розподіленої, доповнюючої, корпоративної, інтегративної.

З'ясовано, що реалізацію інтеграційно-ресурсних програм та проєктів, спрямованих на поцифрування, подання, надання доступу до інформації, документів та речових предметів культурної спадщини в провідних країнах світу, започатковано в середині 90-х рр. ХХ ст.

Перший етап інформаційно-ресурсної інтеграції (1995–2004 рр.) характеризується складнощами, пов'язаними з різними принципами збереження та представлення колекцій. Проектна взаємодія бібліотек з музеями й архівами в цей період відбувається на національному, регіональному або місцевому рівнях за підтримки міжнародних і національних програм та проєктів.

Другий етап — 2005–2009 рр. — позначається розвитком міжнародної співпраці бібліотек, музеїв, архівів у напрямі формування консолідованого цифрового документного ресурсу культурної спадщини.

Третій — з 2010 р. характеризується розвитком взаємодії бібліотек, музеїв, архівів як комплексного процесу, спрямованого на конвергенцію в електронному соціально-комунікаційному середовищі.

Провідна роль у посиленні взаємодії належить бібліотечним установам, які набули значного досвіду в застосуванні сучасних форм, засобів; системному використанні каналів комунікації; оперативному задоволенні конкретних інформаційних запитів користувачів; інтеграції бібліотечних колекцій до єдиного інформаційного простору.

У **третьому розділі «Перспективи розвитку взаємодії бібліотек з музеями та архівами в соціокомунікаційному просторі України»**, який складається із двох підрозділів, визначено перспективи активіза-

ції системної взаємодії українських бібліотек з музеями та архівами, пов'язані з організаційно-професійною, технологічною, освітньою конвергенцією.

Зазначено, що успішна реалізація взаємодії бібліотек з музеями й архівами в умовах інтенсивного розвитку електронного інформаційного середовища залежить від професійного діалогу. Ефективними інструментами такого діалогу традиційно є різні об'єднання, асоціації, товариства. В Україні діють потужні громадські об'єднання: Асоціація бібліотек України, Українська бібліотечна асоціація, Всеукраїнська асоціація музеїв, Спілка архівістів України, які недостатньо між собою взаємодіють, що перешкоджає обміну інформацією щодо нових ідей, підходів, теоретичних засад оновлення сфери соціальних комунікацій та досвіду практичної реалізації взаємодії бібліотек з музеями й архівами в умовах динамічних змін розвитку суспільства.

Визначено важливим напрямом розвитку системної взаємодії бібліотек з музеями та архівами в Україні організаційно-професійну конвергенцію, яка полягає в консолідації фахівців на засадах спільних цінностей у рамках громадського об'єднання, що сприятиме взаєморозумінню між бібліотеками, музеями та архівами; взаємозбагаченню професійної діяльності.

Перспективним напрямом взаємодії бібліотек з музеями й архівами в умовах розвитку електронних комунікацій визначено технологічну конвергенцію, що полягає в інтеграції інформаційних ресурсів бібліотек, музеїв та архівів. Доведено нагальну необхідність створення регіональної партнерської моделі взаємодії, яка ґрунтується на принципах рівноправ'я, взаємодоповненості, узгодження, різноманіття. Встановлення нового типу взаємовідносин бібліотек з музеями та архівами сприятиме їх стабільному розвитку в сучасному комунікаційному просторі.

Обґрунтовано доцільність створення спільного порталу бібліотек, музеїв, архівів, що дозволить: одночасно долучити до формування контенту велику чисельність установ й організацій; прискорити використання нових інформаційних ресурсів; забезпечити доступ до більшості поцифрованих матеріалів, що розкривають культурну спадщину регіону; активізувати комунікацію між установами; здійснювати збір статистичних даних та їх порівняльний аналіз з метою удосконалення роботи кожного окремо взятого електронного ресурсу; розширити можливості для проведення спільних заходів.

Доведено важливість проведення спільних наукових досліджень краєзнавчого, технологічного, методичного, управлінського спряму-

вань як інструменту вдосконалення взаємодії бібліотек з музеями та архівами в сучасному комунікаційному просторі України.

Підкреслено, що важливість розгортання системної взаємодії бібліотек з музеями та архівами зумовлює необхідність її відповідного кадрового забезпечення, орієнтованого на співробітництво, передусім, у напрямі збереження культурної спадщини в цифрових форматах та надання до неї доступу. Акцентовано, що значна кількість європейських університетів упроваджує в навчальні програми підготовки бакалаврів і магістрів змістові модулі, навчальні дисципліни та курси, спрямовані на поглиблення взаємодії бібліотек, музеїв, архівів щодо поцифрування, поширення та збереження культурної спадщини.

Доведено необхідність освітньої конвергенції на засадах упровадження до навчального процесу програм, орієнтованих на формування в майбутніх фахівців бібліотек, музеїв, архівів розуміння мети, змісту, форм, типів та видів комунікаційної взаємодії між ними.

У напрямі зближення освітнього процесу у вищій школі України запропоновано введення нових вибіркових дисциплін: «Організація документів у бібліотеках, музеях, архівах», «Історія соціокомунікаційних структур», «Управління цифровими колекціями культурної спадщини», «Організація виставково-експозиційної діяльності», «Музейна діяльність бібліотек», що сприятиме поглибленню знань студентів щодо загального, спільного й специфічного в бібліотечній, музейній та архівній діяльності, дозволить успішно трансформувати їх у практичну площину.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження досягнуто мету дисертації, вирішено всі поставлені завдання, що дозволило дійти певних наукових висновків.

1. Бібліотека як один з найважливіших компонентів системи соціальних комунікацій є відкритою системою, роль і значення якої посилюються в забезпеченні соціальної взаємодії з музеями та архівами щодо накопичення, збереження, структурування, поширення, використання здобутків інтелектуальної, духовної, історичної і культурної спадщини. Нині активізується інтеграція інформаційно-ресурсної складової бібліотек, музеїв, архівів на всіх рівнях функціонування; здійснюються організаційні трансформації, відбуваються зближення й взаємопроникнення функцій, форм і методів роботи; розвиваються процеси кооперації щодо формування національного електронного ресурсу, спрямованого на забезпечення доступності культурної спадщини, що зберігається в бібліотечних, музейних та архівних фондах. Існуючий розрив між культурним надбанням та його поданням в інформаційному просторі, сус-

пільними потребами та розпорошеністю інформаційних ресурсів бібліотек, музеїв, архівів; нескоординованість дій, нерозуміння користі від посилення взаємодії актуалізують необхідність комплексного науково-методичного обґрунтування конкретних напрямів ефективної взаємодії бібліотек з музейними й архівними установами на системній основі.

2. Теоретичним підґрунтям дисертаційного дослідження є наукові розробки, викладені у фундаментальних працях вітчизняних та зарубіжних учених з теорії соціальних комунікацій, бібліотекознавства, архівознавства, музезнавства, бібліотечного краєзнавства: А. Антопольського, А. Бернат, Т. Бірюкової, М. Брандлей, М. Васильченка, О. Воскобойнікової-Гузєвої, В. Горового, М. Дворкіної, Ю. Демченко, Д. Зоріха, В. Ільганаєвої, Г. Ковальчук, В. Козлова, М. Кузнецової, Н. Кушнарєнко, Т. Майстрович, Р. Мартіна, С. Матліної, І. Матяш, І. Маяковського, П. Отле, Н. Поздєєвої, А. Соляник, М. Федорова, Г. Швецової-Водки та інших. Значний внесок у розвиток взаємодії бібліотек, музеїв, архівів зробили вчені таких країн, як: США, Великобританія, Німеччина, Данія, Норвегія, Швеція. Їхні наукові розвідки сприяли системному вивченню об'єкта і предмета дослідження в сучасних умовах розвитку інформаційно-комунікаційного простору. На основі аналізу опублікованих джерел та ресурсів Інтернету констатовано відсутність комплексного наукового дослідження, в якому розкрито стан, тенденції взаємодії бібліотек з музеями та архівами як перспективи стабільного й ефективного розвитку. Це посилює актуальність, наукове й практичне значення означеної дисертаційної роботи.

3. Методологія дослідження ґрунтується на теоріях, концепціях, положеннях бібліотекознавства, соціальних комунікацій та комплексі сучасних взаємопов'язаних методологічних підходів: соціокомунікативного, системного, синергетичного, соціокультурного, історичного, методів аналізу і синтезу, порівняння, аналізу веб-сайтів, статистичного, прогнозування, анкетування та опитування. Їх застосування дозволило сформулювати цілісне уявлення про сутність взаємодії бібліотек з музеями й архівами як комплексу комунікаційних процесів різних рівнів (соціокультурного, технологічного, дослідницького, освітнього) та форм комунікації, що мають різне наповнення, види, моделі та становлять цілісність: контакт – співробітництво — партнерство — кооперація — конвергенція. Конвергенція розглядається як системна взаємодія, що характеризується зближенням і взаємовикористанням технологій, функцій, методів зі збереженням особливостей кожної документно-комунікаційної структури.

4. Основна передумова, що є підґрунтям для розвитку взаємодії бібліотек з музеями та архівами — їх спільне походження. Важливими

факторами посилення їх взаємодії в сучасних умовах є: застосування новітніх інформаційних технологій, що зумовило взаємопроникнення форм і методів; спільність місій щодо збереження документальної й речово-культурної спадщини та забезпечення доступу до наукових і культурних здобутків людства через їх поцифрування; взаємодоповненість функцій — накопичення, збереження, поширення здобутків духовної й матеріальної культури, які мають певні особливості в кожній структурі; наявність інтегрованих організаційних форм (музей-бібліотека, бібліотека-музей, бібліотека-архів, бібліотека-архів-музей), існування в бібліотеках музеїв і архівів та навпаки.

5. У посиленні взаємодії бібліотек, музеїв, архівів важливе місце належить бібліотечним музеям. Взаємопроникнення бібліотечного та музейного інститутів, долучення музейних форм до бібліотечної діяльності зумовлюють посилення зв'язків бібліотек з музейними закладами, архівами в напрямках діяльності з рідкісними і цінними виданнями, документами-артефактами, предметами матеріальної культури. Використання музейних форм у бібліотеці емоційно впливає на користувача, розширює культурологічну, інформаційну, наукову, освітню, комунікаційну функції, розвиває методологічну базу, формує особливе комунікаційне середовище, позитивний імідж.

До концептуальних засад створення музею історії бібліотеки належать: формування організаційно-функціональної структури; встановлення та посилення системних зв'язків; організація фондової роботи; експозиційне будівництво; дослідницько-пошукова діяльність; просвітництво; інтеграція до інформаційного простору, уведення бібліотечного музею до складу туристичних маршрутів.

6. В Україні взаємодія бібліотек з музеями й архівами ще не є постійною й цілеспрямованою. Здебільшого це реалізація краєзнавчих проєктів і заходів в окремих регіонах, взаємодія на локальному рівні, обговорення проблем міждисциплінарного співробітництва в межах всеукраїнських і регіональних конференцій і семінарів. Серед основних перешкод — нерозуміння фахівцями можливостей і переваг системної взаємодії; невідповідність матеріально-технічної бази більшості бібліотечних, музейних, архівних закладів сучасним вимогам; старіння персоналу; брак державної підтримки взаємодії; недосконалість законодавчої бази; недостатність спільних заходів на рівні професійних громадських об'єднань; відсутність спеціальних освітніх курсів та навчальних дисциплін, спрямованих на формування взаємодії між бібліотеками, музеями й архівами; ризики трансформації бібліотек, музеїв, архівів в єдиний тип документно-комунікаційної структури.

7. На відміну від українського досвіду, взаємодія бібліотек, музеїв, архівів у провідних країнах світу характеризується усвідомленням переваг та користі щодо спільної діяльності як для кожної структури, так і для системи культури, освіти, науки, користувачів та відвідувачів, суспільства в цілому. З метою активізації їх співробітництва, використання нових методів і найкращих практик для організації системної взаємодії, здійснення навчання з поцифрування культурної спадщини, розширення контактів із центральною та місцевою владою в багатьох країнах світу створено спеціальні національні органи. Найпоширенішою в зарубіжному досвіді є проектна взаємодія, яка відбувається на глобальному, національному, регіональному або місцевому рівнях у соціокультурному, технологічному, дослідницькому, освітньому напрямках. Розвиток взаємодії зарубіжних бібліотек, музеїв, архівів позначається стабільними зв'язками, технологічним, професійним зближенням.

8. Першочерговими напрямками розвитку комунікаційної взаємодії українських бібліотек з музеями та архівами є: організаційно-професійна консолідація, яка полягає в налагодженні професійного діалогу завдяки формуванню єдиного громадського об'єднання фахівців та заснуванні в його межах науково-практичного видання; інформаційно-ресурсна інтеграція на основі партнерської моделі локального, регіонального, національного рівнів, що базується, передусім, на організації спільного порталу, основою якого є культурна спадщина, видатні персоналії, пов'язані з діяльністю бібліотек, музеїв, архівів та доповнюється блогами, форумами, віртуальними дискусіями для обговорення кращих практик взаємодії та інновацій. Реалізація основних напрямів формує новий (конвергентний) рівень взаємодії бібліотек, музеїв, архівів, в якому системоутворюючу роль відіграє бібліотека.

9. Посилення взаємодії бібліотек, музеїв та архівів як основи реалізації сучасних суспільних потреб в інформації та знаннях залежить від відповідного кадрового забезпечення. Важливий напрям розвитку системної взаємодії бібліотек, музеїв та архівів — модернізація освітнього процесу у вищих навчальних закладах України: впровадження міждисциплінарного підходу з метою підготовки кадрів, здатних вирішувати складні завдання взаємодії та інтеграції інформаційних ресурсів, працювати в різних соціокомунікаційних структурах; навчання бібліотечних, музейних та архівних фахівців на єдиній когнітивній й організаційній платформі; упровадження в освітній процес навчальних програм, спрямованих на усвідомлення майбутніми фахівцями бібліотек поглибленого розуміння необхідності посилення взаємодії з музеями й архівами в умовах розвитку електронної складової соціальних

комунікацій зі збереженням їх традиційних професійних навичок. Першочерговими завданнями в цьому напрямі є впровадження спільних дисциплін з урахуванням тенденцій формування електронного середовища діяльності соціокомунікаційних структур, розробка програм обміну досвідом бібліотек із музейними та архівними установами.

Проведене дослідження не вичерпує повністю коло проблемних питань, пов'язаних із взаємодією бібліотек, музеїв, архівів у сучасному соціально-комунікаційному просторі. Перспективні напрями вирішення наукової проблеми передбачають: виявлення нових соціально-конструктивних якостей взаємодії бібліотек, музеїв, архівів; визначення особливостей спільної взаємодії бібліотек, музеїв, архівів з іншими структурами суспільства; розробку механізмів та інструментів управління взаємодією бібліотек, музеїв, архівів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в наукових фахових виданнях

1. Шемаєв С. Бібліотека, архів, музей : шляхи співробітництва / С. О. Шемаєв // Наукові праці НБУВ. — Київ, 2013. — Вип. 35. — С. 548–555.

2. Шемаєв С. А. Особенности взаимодействия библиотек, музеев, архивов в зарубежных странах / С. А. Шемаєв // Молодой ученый. — 2015. — № 4 (84). — С. 734–736.

3. Шемаєв С. О. Співробітництво бібліотек, архівів музеїв у сучасних умовах / С. О. Шемаєв // Вісн. Харків. держ. акад. культури: зб. наук. пр. — Харків, 2012. — Вип. 36. — С. 166–174.

4. Шемаєв С. О. Створення бібліотечних музеїв : завдання та функції / С. О. Шемаєв // Вісн. Харків. держ. акад. культури: зб. наук. пр. — Харків, 2012. — Вип. 37. — С. 113–120.

5. Шемаєв С. А. Тенденции сближения образовательных программ подготовки кадров для библиотек, музеев и архивов / С. А. Шемаєв // *Paradigmata poznani*. — 2015. — № 3. — С. 94–98.

6. Шемаєв С. О. Форми взаємодії бібліотек, музеїв, архівів у сучасному інформаційному просторі / С. О. Шемаєв // Вісник Харків. держ. акад. культури. — Харків, 2014. — Вип. 42. — С. 222–230.

Матеріали та тези конференцій

7. Шемаєв С. А. Взаимодействие библиотек, музеев, архивов: зарубежный опыт / С. А. Шемаєв // Короленківські читання 2013 «Бібліотеки, музеї, архіви у медіа-просторі регіону», Харків, 24 жовт. 2013. — Харків : ХДНБК, 2014. — С. 164–165.

8. Шемаєв С. О. Висвітлення культурної спадщини Харківської державної наукової бібліотеки за допомогою музейних та архівних за-

собів / С. О.Шемаєв // Від ХІХ до ХХІ ст. : трансформація бібліотек у контексті розвитку суспільства : міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 12–13 жовтня 2011 р. — Харків : ХДНБ ім. В. Г. Короленка, 2011. — С. 345–348.

9. Шемаєв С. О. До проблеми представлення культурної спадщини України в електронному середовищі / С. О. Шемаєв // Проблеми музеєзнавства, збереження та відновлення історичної пам'яті (До 85-річчя Харківської державної академії культури та 25-річчя відкриття першого в Україні музейного відділення ХДАК) : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф., 14–15 трав. 2014 р. — Харків : ХДАК, 2014. — С. 62–63.

10. Шемаєв С. О. Зарубіжні проекти взаємодії бібліотек, музеїв, архівів / С. О. Шемаєв // Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених, Харків, 22–23 квітня 2015 р. — Харків : ХДАК, 2015. — С. 194–195.

11. Шемаєв С. О. Зближення освітніх програм як фактор посилення взаємодії бібліотек, музеїв, архівів у сучасній системі соціальних комунікацій / С. О. Шемаєв // Бібліотека. Наука. Комунікація : матеріали міжнар. наук. конф. (Київ, 6–8 жовт. 2015 р.), Ч. І. — Київ : НБУВ, 2015. — С. 134–136.

12. Шемаєв С. А. Интеграция библиотек, музеев, архивов в современное информационное пространство / С. А. Шемаєв // Activity of welfare institutes in a moderns sociocultural situation : theory and practice problems : materials of the II international scientific conference on April 22–23, 2014. — Prague : Vedecko vydavatelske centrum «Sociosfera-CZ». — 2014. — С. 33–36.

13. Шемаєв С. А. К проблеме взаимодействия библиотек, музеев, архивов / С. А. Шемаєв // Культурологія та соціальні комунікації : інноваційні стратегії розвитку : матеріали міжнар. наук. конф., Харків, 18–19 листоп. 2010 р. — Харків : ХДАК, 2010. — С. 161.

14. Шемаєв С. А. К проблеме создания библиотечных музеев / С. А. Шемаєв // Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених, Харків, 21–22 квіт. 2011 р. — Харків : ХДАК, 2011. — С. 191–192.

15. Шемаєв С. О. Концептуальні засади створення музею історії ХДНБ ім. В. Г. Короленка / С. О. Шемаєв // Короленківські читання — 2012 : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф., Харків. — Харків : ХДНБК, 2013. — С. 252–258.

16. Шемаєв С. О. Музеї, бібліотеки, архіви : соціокомунікаційний обмін / С. О. Шемаєв // Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених, Харків, 19–20 квітня 2012 р. — Харків : ХДАК, 2012. — С. 39–40.

17. Шемаєв С. О. Музей в бібліотеці як напрям інноваційної діяльності / С. О. Шемаєв // Культурологія та соціальні комунікації : інноваційні стратегії розвитку : матеріали міжнар. наук. конф. (Харків, 22–23 листопада 2012 р.). — Харків : ХДАК, 2012. — С. 186–187.

18. Шемаєв С. А. Особенности музейных коммуникаций в условиях развития информационного общества / С. А. Шемаєв // Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття. У 2-х ч. Ч. I : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених, Харків, 22–23 квітня 2010 р. — Харків : ХДАК, 2010. — С. 100–101.

19. Шемаєв С. О. Порівняльна характеристика бібліотечних, музейних та архівних веб-сайтів / С. О. Шемаєв // Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених 18–19 квітня 2014 р., м. Харків. — Харків : ХДАК, 2014. — С. 209–210.

20. Шемаєв С. А. Пути взаимодействия музейной, архивной и библиотечной сетей / С. А. Шемаєв // Інтеграція бібліотек до соціально-комунікаційних процесів суспільства : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., Харків, 16 листоп. 2010 р. — Харків : ХДУХТ, 2010. — С. 80–84.

21. Шемаєв С.О. Спільний регіональний портал як напрям взаємодії між бібліотеками, архівами та музеями / С.О. Шемаєв // Культура та інформаційне суспільство ХХІ століття : матеріали всеукр. наук.-теорет. конф. молодих учених, Харків, 18–19 квіт. 2013 р. — Харків : ХДАК, 2013. — С. 261–262.

АНОТАЦІЯ

Шемаєв С. О. Взаємодія бібліотек, музеїв, архівів у комунікаційному просторі України. — Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій зі спеціальності 27.00.03 — книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство. — Харківська державна академія культури. — Харків, 2016.

Дисертацію присвячено дослідженню взаємодії бібліотек з музеями та архівами як перспективи їх розвитку в комунікаційному просторі України. Обґрунтовано нагальну необхідність системної взаємодії бібліотек, музеїв та архівів, що передбачає спільне вирішення завдань збереження, трансляції та інтегрування культурної спадщини до світового інформаційно-комунікаційного простору. Визначено основні фактори розвитку процесів взаємодії бібліотек з музеями та архівами. Доведено важливе значення бібліотечних музеїв в активізації взаємодії як інноваційного процесу, розроблено концептуальні засади їх створення,

основні положення яких реалізовано в підготовці музейної експозиції, присвяченої першому етапу історії розвитку Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка. Проаналізовано особливості взаємодії бібліотек з музеями, архівами у зарубіжному й українському досвіді, виявлено основні напрями: соціокультурний, технологічний, дослідницький, освітній. Обґрунтовано перспективи конвергентного посилення взаємодії українських бібліотек з музейними та архівними установами: технологічну, організаційно-професійну, освітню.

Ключові слова: соціальні комунікації, взаємодія бібліотек, музеїв, архівів, бібліотечний музей, форми взаємодії, співробітництво, конвергенція, проектна діяльність.

АННОТАЦИЯ

Шемаев С. А. Взаимодействие библиотек, музеев, архивов в коммуникационном пространстве Украины. — Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по социальным коммуникациям по специальности 27.00.03 — книговедение, библиотековедение, библиографоведение. — Харьковская государственная академия культуры. — Харьков, 2016.

Диссертация посвящена исследованию взаимодействия библиотек с музеями и архивами как перспективы их развития в коммуникационном пространстве Украины. Обоснована насущная необходимость системного взаимодействия библиотек, музеев и архивов, что предусматривает совместное решение задач сохранности, трансляции и интеграции культурного наследия в мировое информационно-коммуникационное пространство. Определены основные факторы развития процессов взаимодействия библиотек с музеями и архивами. Доказано важное значение библиотечных музеев в активизации взаимодействия как инновационного процесса, разработаны концептуальные основы их создания, основные положения которых реализованы в подготовке музейной экспозиции, посвященной первому этапу истории развития Харьковской государственной научной библиотеки имени В. Г. Короленко. Проанализированы особенности взаимодействия библиотек, музеев, архивов в зарубежном и украинском опыте, определены основные направления: социокультурное, технологичное, исследовательское, образовательное. Обоснованы перспективы конвергентного усиления взаимодействия украинских библиотек с музейными и архивными учреждениями: технологическую, организационно-профессиональную, образовательную.

Ключевые слова: социальные коммуникации, взаимодействие библиотек, музеев, архивов, библиотечный музей, формы взаимодействия, сотрудничество, конвергенция, проектная деятельность.

ANNOTATION

Shemaiev S. O. Collaboration between libraries, museums, archives in communication space of Ukraine. — Manuscript.

The dissertation for the getting of scientific degree of candidate of Social Communications on speciality 27.00.03 — Book Science, Library Science, Bibliography. — Kharkiv State Academy of Culture. — Kharkiv, 2016.

The thesis represents the research of collaboration between libraries, museums and archives for their future development in the communication space of Ukraine. The grounds for the immediate need of integrated collaboration between libraries, museums and archives, including finding joint problem solutions in conservation, transmission and integration of cultural heritage into the global information and communication space were presented.

The main factors of processes development of collaboration between libraries, museums and archives were defined. Significant importance of library museums in enhancing collaboration as an innovation process was proved. The framework of their setting-up, which fundamentals were used while organising the exposition of the first stage Korolenko Kharkiv State Scientific Library's history of development, was worked out.

The areas and forms of collaboration between libraries, museums and archives in foreign and Ukrainian experience were analyzed. According to the results of the conducted survey, 36% of Ukrainian libraries host joint socially significant events (Contact), 18% of libraries organize exhibitions and expositions in collaboration with museums and archives (Collaboration), 12% of libraries hold joint conferences, meetings, seminars, history research projects and area studies, and also prepare and publish bibliographical references and digests (Partnership), 4% — form joint electronic resources (Cooperation). It was pointed that integration processes in Ukrainian communication space don't succeed in stable development.

The rapid growth in cooperation between libraries, museums and archives in the areas of socio-cultural, technological, research and educational collaboration in foreign experience was confirmed. It has different content types, models and makes integrity: contact — collaboration — partnership — cooperation — convergence. Convergence is regarded as integrated interaction, characterized by coming together and mutual usage of technologies, functions, methods preserving the distinguishing characteristics of each documentation and communication structure.

Three stages of implementation of integrative recourse programs and projects aimed at digitization, representation, granting access to information,

documents and material items of cultural heritage of the world's leading countries were defined.

The grounds for future increasing of collaboration between Ukrainian libraries, museums and archives were given. The important tendencies of development of integrated collaboration between libraries, museums and archives were defined. They are: organizational and professional convergence which involves consolidation of professionals on the basis of shared values as part of public associations; technological convergence which involves integration of information resources of libraries, museums and archives; educational convergence based on introduction to the educational process of the programs aimed at development of future library, museum, archives specialists' understanding of purpose, content, forms, types and kinds of communicational collaboration between libraries, museums and archives.

Keywords: social communications, collaboration between libraries, museums and archives, library museum, forms of collaboration, cooperation, convergence, project activities.

Підписано до друку _____ 2016 р. Формат 60x84/16.
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап. Друк. ризограф.
Умов. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. №.

ХДАК, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4
Надруковано в лаб. множ. техніки ХДАК